

ตระกูล รัตนดิลก ณ ภูเก็ต

ตระกูล ตันทเวส

ตระกูล ตันทัยย์

ตระกูล ตันทวนิช

ตระกูล หงษ์หยก

ตระกูล ทองตัน

๓.๒๒ ตระกูลรัตนดิลก ณ ภูเก็ต

ย ย ย ย ย พระยากลาง(เจิม)

ย ย ย ย ย

ตระกูลรัตนดิลก ณ ภูเก็ต มีความสำคัญในฐานะที่เคยเป็นเจ้าเมืองกลางระหว่างปี พ.ศ.๒๓๖๗ -๒๓๘๐ และเป็นเจ้าเมืองภูเก็ตระหว่างปี พ.ศ.๒๓๘๐- ๒๔๓๓ และมีบทบาทและความสำคัญในการก่อตั้งเมืองภูเก็ต

ที่ทุ่งคาและพัฒนาเมืองภูเก็ตขนาดเล็กซึ่งเป็นเมืองบริวารของเมืองกลางให้เป็นเมืองขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางทางการปกครองบริเวณหัวเมืองภาคใต้ชายฝั่งทะเลตะวันตกตลอดจนเป็นเมืองศูนย์กลางการผลิตและค้าขายแร่ดีบุกในสมัยรัชกาลที่ ๓-๕ เรื่องราวของตระกูลรัตนดิลก ณ

ภูเก็ตคือเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางการเมืองการปกครอง ตลอดจนเศรษฐกิจและสังคมของเมืองภูเก็ตและหัวเมืองภาคใต้ชายฝั่งทะเลตะวันตก

ย ตันตระกูลรัตนดิลก ณ ภูเก็ต สืบเชื้อสายมาจากแขกอินเดียชาวเมืองมัทราสที่เข้ามาค้าขายและตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองกลางมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี จนมีลูกหลานคนหนึ่งชื่อ เจิมหรือ เจ๊ะมะ ซึ่งต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นหลวงล่ามเมืองกลาง เมื่อเมืองกลางเสียแก่พม่าในปี พ.ศ.๒๓๕๒ หลวงล่าม(เจิม)

ได้เป็นหัวหน้าหรือนายกองคอยดูแลรวบรวมผู้คนอยู่ที่เมืองกลาง และได้รับแต่งตั้งเป็นพระกลาง มาจนถึงปี พ.ศ.๒๓๖๗

ได้รับเลื่อนเป็นพระยากลางหรือพระยาณรงค์เรืองฤทธิ์ประสิทธิสงคราม(เจิม) อยู่ในตำแหน่งเจ้าเมืองกลาง จนกระทั่งอสัญกรรมในปี พ.ศ.๒๓๘๐

ย ทายาทของพระยากลาง(เจิม) คือ พระภูเก็ต(แก้ว) ที่เกิดโย ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองภูเก็ตระหว่าง พ.ศ.๒๓๘๐- ๒๓๙๒ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ตระกูลรัตนดิลก

ณ ภูเก็ตเข้าไปควบคุมแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของเกาะภูเก็ต คือ ดีบุก พระภูเก็ต(แก้ว)

จึงเป็นผู้บุกเบิกสร้างความเจริญให้บ้านทุ่งคากลายเป็นชุมชนใหญ่และกลายเป็นเมืองขึ้นมาในสมัยของพระยาภูเก็ต(ทัต) ทายาทของพระยาภูเก็ต(แก้ว)

ย พระยาภูเก็ต(ทัต : พ.ศ.๒๓๙๒- ๒๔๑๒) เป็นเจ้าเมืองนักพัฒนาที่มีความคิดก้าวหน้า ลงทุนทำเหมืองแร่ด้วยวิธีการจ้างกุลีจีนเช่นเดียวกับบิดา

ซึ่งได้ผลดีกว่าวิธีเก่าคือเกณฑ์ไพร่ไปทำซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจของหัวเมืองชายฝั่งตะวันตกอีกด้วย

กล่าวคือเจ้าเมืองได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ผูกขาดการทำอาชีพชนิดต่าง ๆ ภายในตัวเมืองของตนด้วย

เพื่อควบคุมชาวจีนที่ทำเหมืองและรับช่วงภาษีผูกขาดไปทำในตำบลและแขวงต่าง ๆ ก่อให้เกิดระบบเหมืองขึ้นในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๔ และต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ย ภายใต้การปกครองตามระบบเหมืองในสมัยของพระยาภูเก็ต(ทัต) ได้สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้แก่ตระกูลรัตนดิลก ณ ภูเก็ต เป็นอย่างมาก

แต่จุดอ่อนที่สำคัญของตระกูลรัตนดิลก ณ ภูเก็ต

อยู่ที่ระบบเหมืองสามารถควบคุมชาวจีนที่อพยพเข้ามาได้เพียงแต่การจัดสรรแหล่งแร่และเรียกเก็บภาษีผูกขาดโดยผ่านทางจีนนายเหมืองซึ่งรับเงินทุนจากเจ้าเมืองไปทำแร่ดีบุก แต่ไม่สามารถปกครองดูแลกลุ่มชาวจีนเหล่านี้ได้ ดังนั้นเมื่อเกิดการวิวาทกันระหว่างกลุ่มชาวจีน พระยาภูเก็ต(ทัต) ก็ไม่สามารถจะระงับได้

ประกอบกับแร่ดีบุกเป็นสินค้าที่ไม่มีเสถียรภาพทางด้านราคา

จะขึ้นลงตามปริมาณความต้องการของอุตสาหกรรมทำเหล็กวิลาดและกระป๋องในประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง การทำเหมืองแร่ดีบุกจึงยังต้องเสี่ยงต่อปัญหานี้

เป็นอย่างมาก จึงกล่าวได้ว่า ความร่ำรวยของตระกูลรัตนดิลก ณ ภูเก็ต ในระบบเหมืองเหมืองนั้น ตั้งอยู่บนรากฐานที่ไม่มั่นคง ถึงแม้ว่าพระยาภูเก็ต(ทัต)

จะมีความสามารถทางด้านการค้า และชักชวนจีนมาลงทุนค้าขายและทำเหมืองแร่ จนกระทั่งเก็บภาษีอากรเพิ่มขึ้นมากกว่า เมืองอื่น ๆ

แต่ทางฝ่ายรัฐบาลก็ยังเปิดโอกาสให้คนนอกเข้ามาประมูลภาษีแข่งขันอยู่เสมอ

ย ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๑๘ เป็นต้นมา ฐานะของตระกูลรัตนดิลก ณ ภูเก็ต เริ่มสั่นคลอนเมื่อต้องเพิ่มภาษีผูกขาดจากปีละ ๕,๒๐๐ ซึ่งเป็นปีละย ๖,๐๐๐ ซึ่ง

การกอบจลาจลของฮังไคครั้งใหญ่ในปี พ.ศ.๒๔๑๙ และ พ.ศ.๒๔๒๒ และราคาดีบุกในตลาดโลกตกต่ำลงในระยะเดียวกันย ย ย ย ย ย ย ตระกูล รัตนดิลก ณ ภูเก็ต จึงไม่สามารถส่งภาษีให้กับรัฐบาลได้ ครบตามจำนวน พร้อมกับการถึงแก่อสัญกรรมของพระยาภูเก็ต(ทัต) ในปี พ.ศ.๒๔๒๑

ย ทายาทของตระกูลรัตนดิลก ณ ภูเก็ต คนต่อมาคือ พระยาภูเก็ต(ลำดับ :ย ๒๔๑๒- ๒๔๓๓) เป็นคนไม่ฉลาดเฉลียวใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย

เอาเงินภาษีผลประโยชน์ที่ได้ไปใช้ส่วนตัวมากจนติดค้างเงินภาษีจำนวนมาก เมื่อถูกซ้ำเติมจากการประมูลภาษีแข่งขันโดยพระยาอัษฎางคตทศรักษา(ตันกิมเจง) ใน พ.ศ.๒๔๒๕ พระยาภูเก็ต(ลำดับ) จึงตัดสินใจคืนภาษีผูกขาดให้แก่รัฐบาล เพราะไม่สามารถจะรับทำต่อไปได้อีก

ย ความเสื่อมสลายอำนาจของตระกูลรัตนดิลก ณ ภูเก็ต เริ่มปรากฏชัดเจนนับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๑๘

เมื่อรัฐบาลเริ่มส่งข้าหลวงใหญ่จากสวนกลางมาควบคุมดูแลการเก็บภาษีในเมืองภูเก็ต ตระกูลรัตนดิลก ณ ภูเก็ต

ก็มีได้นั่งเฉยต่อสิ่งที่ทำทลายผลประโยชน์และอิทธิพลของตน ดังจะเห็นได้จากการเข้าไปสร้างสายสัมพันธ์กับตระกูลขุนนางอิทธิพลในส่วนกลาง คือ ตระกูลขุนนาง โดยการแต่งงานระหว่าง คุณหญิงเลื่อม บุตรีของพระยาภูเก็จ(ทัต) กับ พระยามนตรีสุริยวงศ์(ชื่น บุนนาค) หลานชายของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์(ช่วง บุนนาค) ซึ่งมาเป็นข้าหลวงที่ออกมากำกับราชการเมืองชายฝั่งทะเลตะวันตก แต่เมื่อสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์(ช่วง บุนนาค) ถึงแก่พิราลัยในปี พ.ศ.๒๔๒๕ ตระกูลรัตนดิกล ญ ภูเก็จ ก็เริ่มเห็นชัดเจนว่า ตน โ เล่นการเมืองผิดพรรคโ เสียแล้ว ในที่สุดพระยาภูเก็จ(ลำดวน) ก็ถูกเรียกตัวไปเร่งรัดภาษีที่ค้างค้างจนถึงกับล้มละลาย บ้านเดิมของพระยาวิจิตรสงคราม(ทัต) ถูกยึดไปเป็นของหลวงทดแทน

ย เมื่อพระยาภูเก็จ (ลำดวน) ย ย ย ถึงแก่สัญกรรมในปี พ.ศ.๒๔๓๓ อำนาจและความมั่งคั่งของตระกูลรัตนดิกล ญ ภูเก็จ ก็หมดสิ้นไป เมื่อมีการใช้นามสกุลในสมัยรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานนามสกุลให้รองอำมาตย์โทหลวงวรเทศภักดี(เดช) ผู้สืบเชื้อสายมาจากพระยาวิจิตรสงคราม(ทัต) ย ย ย ว่า โ รัตนดิกล ญ ภูเก็จโ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๕๘

ย อนุสรณ์ที่ใช้ชื่อว่า วิจิตรสงคราม เพื่อเป็นเกียรติแก่จางวงพระยาวิจิตรสงคราม อดีตเจ้าเมืองภูเก็ตก็เห็นจะได้แก่ ทางหลวงเทศบาลขนาดกว้าง ๘ โ ๑๒.๕ เมตร ความยาว ๑,๑๐๓ เมตร จากถนนปฏิพัทธ์ถึงหลักเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตหลักที่ ๑๒ และต่อไปเป็นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๒๐ ไปตำบลกะทู้ ความยาว ๑๑.๓๕๑ กิโลเมตร ซึ่งรัชกาลที่ ๖ เมื่อทรงเป็นพระบรมโอรสาธิราชไต่เสด็จเปิดถนนและพระราชทานนามว่า ถนนวิจิตรสงคราม เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ร.ศ. ๑๒๘ และชื่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา คือ โรงเรียนวิจิตรสงคราม ซึ่งตั้งอยู่ที่ ๒๗/๑๒ ถนนเจ้าฟ้า ตำบลวิจิตร อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งโรงเรียนเดิมตั้งอยู่ริมถนนวิจิตรสงครามสามแยกข้างสนามสุระกุล

ย รวมทั้งซากปรักหักพังของบ้านพระยาวิจิตรสงครามซึ่งตั้งอยู่บนเนื้อที่ ๑๐ ไร่ ๔๐ วา ล้อมรอบด้วยกำแพงก่ออิฐถือปูน อยู่ที่ตำบลท่าเรือใกล้ ๆ กับศาลเจ้าท่าเรือ และทางหลวงหมายเลข ๔๐๒ ในระยะทางประมาณ ๕๐ เมตรด้วย

๓.๓ ตระกูล โ ไซติกเสถียรโ
ย ย ย ย ย พระยาทิพโกษา (โต ไซติกเสถียร)

เป็นข้าหลวงใหญ่ประจำหัวเมืองภาคใต้ชายฝั่งตะวันตกระหว่างปี พ.ศ.๒๔๓๔ โ ๒๔๓๘ และเป็นผู้กำกับข้าหลวงใหญ่มณฑลภูเก็ตคนแรก ระหว่างปี พ.ศ.๒๔๓๘ โ ๒๔๔๑

ย พระยาทิพโกษา(โตหรือหมาโต ไซติกเสถียร) เป็นบุตรคนโตของพระยาไชยภักษเสฐี(เถียน ต้นตระกูล ไซติกเสถียร) เคยรับราชการทางฝ่ายปกครองในหัวเมือง สังกัดกรมท่า คือเป็นผู้ว่าราชการเมืองนครศรีไชยศรี มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาสุนทรบุรีศรีพิชัยสงคราม ในปี พ.ศ.๒๔๓๔ ได้ออกรับราชการในกรมท่ากลาง เปลี่ยนราชทินนามใหม่เป็นพระยาทิพโกษา มีหน้าที่ในตำแหน่งลอย ๆ คือ ผู้อำนวยการภาษีอากร และในปีเดียวกันนี้ก็ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้กำกับข้าหลวงใหญ่หัวเมืองภาคใต้ฝั่งทะเลตะวันตก มีอำนาจมากกว่าข้าหลวงใหญ่และข้าหลวงทั้งหมด แต่ไม่ต้องอยู่ประจำทางหัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันตก โดยเฉพาะที่ภูเก็ตตลอดเวลา เพียงแต่ออกมาดูแลเป็นครั้งคราวเท่านั้น

ย พระยาทิพโกษาเป็นผู้กำกับข้าหลวงใหญ่คณะที่ ๘ อันประกอบด้วย เจ้าหมื่นเสมอใจราช(ทองดี ไซติกเสถียร) น้องชายคนรอง เป็นข้าหลวงใหญ่ที่ ๑ หลวงนริศรราชกิจ(สายย ไซติกเสถียร) น้องชายคนที่ ๒ เป็นข้าหลวงคนที่ ๒ และขุนสมุทโคจร(นุ้มย ไซโยมกล) เป็นผู้ช่วยราชการของคณะข้าหลวง เหตุผลที่สำคัญที่ส่งคนในตระกูลไซติกเสถียรออกมาเป็นคณะข้าหลวงใหญ่ประจำทางหัวเมืองฝ่ายทะเลตะวันตกครั้งนั้น ก็เพราะทั้ง ๓ ท่านเกิดในตระกูลพ่อค้า และรับราชการในกรมท่ามานานแล้วมีความชำนาญด้านภาษีอากรและการภาษีอากรเป็นอย่างดี ประกอบทั้งข้าหลวงทั้ง ๓ มีเชื้อสายจีน และเป็นตัวแทนรัฐบาลออกไปติดต่อกับบรรดานายเหมืองและหัวหน้าอั้งยี่จีนที่มีอยู่มากมายในหัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันตก

ย พระยาทิพโกษา(โต ไซติกเสถียร) ได้ดำเนินการจัดตั้งตำแหน่งกรมการเมืองในเมืองต่าง ๆ ให้ถูกต้อง มีสัญญาบัตรแต่งตั้งออกจากรัฐบาล พร้อมทั้งออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ พบว่าเจ้าเมือง กรมการเมือง เมืองใดเกณฑ์ราษฎรใช้งานมากเกินไป จนราษฎรได้รับความเดือดร้อน ก็เสนอให้รัฐบาลยกเลิกการเกณฑ์แรงงานตามระบบไพร่ ซึ่งก็ได้รับความสำเร็จ พระยาทิพโกษา(โต ไซติกเสถียร)

ยังได้พยายามกำจัดอิทธิพลของพวกอั้งยี่ในเมืองตะกั่วป่าด้วยการส่งทหารเข้าไปประจำอยู่ และได้ยึดภาษีผูกขาดคีนมาจากพระยาเสนาฯชิต(เอี่ยมย ฌย นคร) เจ้าเมืองตะกั่วป่า ซึ่งติดค้างภาษีนานติดต่อกันถึง ๗ ปี

ย ต่อจากนั้น พระยาทิพโกษา(โตย ย ไซติกเสถียร) เริ่มจัดให้เมืองต่าง ๆ

ทำงานประมาณค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือนและรายปีเสนอไปยังรัฐบาลให้พิจารณาตัดทอนก่อนตามความเหมาะสมจึงจะนำมาใช้

การทำงานประมาณค่าใช้จ่ายเช่นนี้เริ่มที่เมืองภูเก็ตก่อนเป็นแห่งแรกในปี พ.ศ.๒๔๓๕ จากนั้นเมืองอื่น ๆ จึงทำบ้าง

ย ในฐานะข้าหลวงใหญ่มณฑลคนแรก (พ.ศ.๒๔๓๘ โ ๒๔๔๑) พระยาทิพโกษา (โตย ไซติกเสถียร) ได้เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งมณฑลภูเก็ต ตั้งแต่การแบ่งเขตการปกครองเมืองต่าง ๆ ออกเป็น อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน จัดตั้งคณะผู้บริหาร มณฑลขึ้นมาเรียกว่า โ กองมณฑลโ ซึ่งประกอบด้วยข้าหลวงใหญ่ และข้าหลวงฝ่ายต่าง ๆ ในเมืองต่าง ๆ มีการแต่งตั้งผู้ว่าราชการเมืองและกรมการเมือง ซึ่งในมณฑลภูเก็ตจะมีกรมการเมือง ๒ คณะ คือ กรมการเมืองในทำเนียบ กับ กรมการเมืองนอกทำเนียบ กรมการเมืองในทำเนียบหมายถึงข้าราชการประจำเมืองโดยทั่วไป ส่วนกรมการเมืองนอกทำเนียบได้แก่ที่ปรึกษาซึ่งแต่งตั้งจากผู้มีคุณวุฒิในเมือง

ย นอกจากนั้น พระยาทิพโกษา(โตย ไซติกเสถียร) ยังได้ดำเนินการปฏิรูปมณฑลภูเก็ตทางด้านอื่น ๆ อีกมากมายหลายด้าน เป็นต้นว่า การรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน การตุลาการ การภาษีอากร การเกษตร การศึกษา การสาธารณสุข

ย อย่างไรก็ตามการจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลยังไม่ทันสำเร็จ พระยาทิพโกษา(โตย ไซติกเสถียร) ก็ถูกเรียกตัวกลับ หลังจากดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ได้เพียงย ๓ ปีเท่านั้น ทั้งนี้เพราะพ่อค้า ข้าราชการนายเหมือง และราษฎรทั่วไปได้ร้องเรียนไปยังรัฐบาลว่า โ ทำความผิดโ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความผิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงเพียงแต่เรียกตัวกลับ มิได้ลงโทษแต่อย่างใด

ย สุนัย ราชภักษารักษ์ ได้สรุปถึงบั้นปลายชีวิตของพระยาทิพโกษา(โต ไซติกเสถียร)ไว้สั้น ๆ ว่าโ ส่วนพระยาทิพโกษานั้น ก็ได้รับราชการในตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตย ย ย โดยได้หลวงนริศรราชกิจ(สาย ไซติกเสถียร) น้องชายเป็นปลัดมณฑลและทำหน้าที่ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตตลอดมา จนถึง พ.ศ.๒๔๔๑ จึงได้ลาออกจากราชการเพราะสูงอายุ และได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๔๕๓โ

หลวงอำนาจนารักษ์(ต้นควด ตันขเวทย์) เป็นบุคคลสำคัญของจังหวัดภูเก็ต ด้วยเป็นผู้ทำให้เกิดประเพณีกินผักหรือประเพณีกินเจที่สมบูรณ์แบบขึ้นในจังหวัดนี้ และประเพณีนี้ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตลอดจนผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดใกล้เคียง ทั้งที่เป็นคนจีนและคนไทยต่างก็เข้าร่วมในประเพณีนี้เพิ่มจำนวนมากขึ้นๆ ทุกปี จนกลายเป็นประเพณีที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน หลวงอำนาจนารักษ์เดิมชื่อต้นควดหรือต้นยกควด เกิดที่ตำบลลวนแจ อำเภอดังตั้ง จังหวัดจันทบุรี มณฑลชกเกี้ยน ประเทศจีน เมื่อวันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีจอ พ.ศ.๒๓๙๑ ได้รับการศึกษาพออ่านออกเขียนได้

ย อาชีพเดิมของหลวงอำนาจนารักษ์ทำไร่นาน้อยที่บ้านเกิดในประเทศจีนกระทั่งอายุบรรลุนิติภาวะแล้วจึงแต่งงานและได้บุตรเป็นหญิง ๑ คน ในที่สุดภรรยาถึงแก่กรรม ท่านจึงได้ลงเรือจากประเทศจีนมาประเทศไทย ตอนนั้นอายุได้ประมาณ ๒๓ ปี มาอยู่ที่ตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต เมื่อหลวงอำนาจนารักษ์มาอยู่ที่ตำบลกะทู้ครั้งแรก มีอาชีพในการทำเหมืองแร่ ซึ่งเป็นเหมืองที่เคลื่อนที่อาศัยน้ำตามธรรมชาติ มีกำไรพอสมควร ต่อมาก็ได้แต่งงานใหม่กับ นางสาวยกเหลี่ยม ซึ่งเป็นคนจีนที่เกิดในประเทศไทย ต่อมาก็ได้เปลี่ยนกรรมวิธีการทำเหมืองจากเหมืองแร่มาเป็นเหมืองหาบ ทำให้มีกำไรมากขึ้นมีคงานเป็นร้อย ๆ คน ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นเรื่อยๆ ๆ จนกระทั่งเป็นคนร่ำรวยคนหนึ่ง

ย ในสมัยสมเด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้จัดให้มีการปกครองโดยมีกำนันประจำตำบลขึ้น

นายต้นควดหรือต้นยกควดในฐานะที่เป็นคนมีฐานะดีและมีคงานในเมืองเป็นจำนวนมากประกอบกับเป็นคนเคร่งครัดในศาสนา มีศีลธรรม มีความยุติธรรม มีคุณธรรมประจำใจ เป็นที่นับหน้าถือตาของคนในตำบลกะทู้และจังหวัดภูเก็ต จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นกำนันตำบลกะทู้ และเป็นกรรมการเมืองภูเก็ตในเวลาต่อมา ครั้งหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จมณฑลภูเก็ตกำนันต้นควดซึ่งมีตำแหน่งเป็นกรรมการเมืองได้เป็นผู้ถวายการต้อนรับในอำเภอกะทู้ โดยเฉพาะบริเวณน้ำตกกะทู้ มีการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ในถาวรรับเสด็จเป็นอย่างดี เช่น จาน ชาม ช้อน ส้อม หม้ออุ่นข้าว ฯลฯ ล้วนแต่ประดิษฐ์จากไม้ไผ่ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา กำนันต้นควด ก็ได้รับพระราชทานนามสกุลจากพระเจ้าอยู่หัวว่า โ ตันขเวทย์โ

และในฐานะที่กำนันต้นควดช่วยเหลือทางราชการด้วยดีตลอดมา ได้เสียชีวิตเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริงคนหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ เป็น โ หลวงอำนาจนารักษ์โ ตั้งแต่วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ.๒๔๕๖

ย หลวงอำนาจนารักษ์เป็นผู้ที่มีเมตตาธรรมต่อคนทั่วไป ตลอดจนคนพลัดบ้านพลัดเมืองที่เข้าไปอยู่ในตำบลกะทู้ ท่านจะรับเลี้ยงโดยไม่คิดเงินทองใด ๆ ทั้งสิ้น บางคนอยู่เป็นสิบ ๆ ปีจึงจะมีงานทำแล้วแยกตัวไป บางคนก็ได้จัดการแต่งงานให้ และหากใครมีเรื่องขึ้นโรงขึ้นศาลหรือมีผู้ต้องการนายประกัน

หลวงอำนาจนารักษ์จะรับเป็นนายประกันให้ทุกคน เวลาหลวงอำนาจนารักษ์จะไปไหนมาไหน ก่อนจะขึ้นรถยนต์ส่วนตัวจะแจกเงินแก่ผู้ที่เข้ามาขอเป็นปกติ และจะมีผู้เข้าไปขอเป็นประจามีได้ขาด หลวงอำนาจนารักษ์เคยเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองของจีนที่กะทู้ ชื่อ โ พรรคยี่หั้นโ ย

ซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับ โ พรรคเกี้ยนเด็กโ ที่ตั้งอยู่ในตัวเมืองภูเก็ตได้ เพราะพรรคการเมืองของจีนในมณฑลภูเก็ตนี้เคยทะเลาะวิวาทกันตลอดมา โดยฝ่ายหนึ่งเข้าข้างกษัตริย์ อีกฝ่ายหนึ่งเข้าข้างฝ่ายปฏิวัติของประเทศจีน แม้จะมาอยู่ในประเทศไทยแล้วก็ยังมีความยึดถืออยู่ เคยมีการฆ่ากันตายลงเป็นจำนวนมาก คนไทยรู้จักในนามของกบฏ โ อั้งยี่โ แต่ตอนหลังด้วยความสามารถของหลวงอำนาจนารักษ์

เมื่อเป็นหัวหน้าพรรคยี่หั้นแล้วก็ได้แก้ปัญหาจนไม่มีเรื่องราวอะไรที่รุนแรงเกิดขึ้นอีกเลย เพราะได้ใช้หลักธรรมเข้าประสานทั้ง ๒ ฝ่ายจนเป็นที่เข้าใจกัน และทั้ง ๒ ฝ่ายตั้งหน้าตั้งตาทำมาหากินด้วยความสงบสุขตลอดมา

ย สมัยที่หลวงอำนาจนารักษ์ยังอยู่ที่ตำบลกะทู้จะเกิดไฟไหม้และเกิดโรคภัยเป็นประจำทุกปี มีคนล้มตาย เจ็บไข้ได้ป่วยแต่ละปีไม่น้อย

มีอยู่คราวหนึ่งคณะจิวซึ่งเดินทางจากประเทศจีนมาแสดงที่กะทู้เป็นเวลาานาน(เพราะกะทู้เป็นชุมชนที่มีชาวจีนอยู่เป็นจำนวนมาก) จิวคณะนี้แสดงจนลืมนการกิจอื่น ๆ จนมีคนในคณะล้มป่วยลง ต่อมาขึ้นได้มาถึงเวลาถือศีลกินเจแล้วยังมิได้ทำ เมื่อวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๙ คณะจิวทุกคนก็ถือศีลกินเจหรือกินผักไปจนกระทั่งวันขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๙ รวม ๙ วัน ๙ คืน เพื่อเป็นสิริมงคลอันทำให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

หลวงอำนาจนารักษ์พร้อมด้วยประชาชนในตำบลกะทู้หลายคนได้ร่วมพิธีกินเจกับคณะจิวครั้งนี้ด้วย

ย หลังจากถือศีลกินเจในคราวนั้นแล้วหลวงอำนาจนารักษ์ได้ปรารภกับคณะจิวและประชาชนว่า การกินเจหรือกินผักนี้ดี ทำให้สุขภาพแข็งแรง ประชาชนไม่เจ็บป่วย เรื่องร้ายต่าง ๆ จากอค์คิภัยและโจรภัยก็จะไม่มี น่าจะจัดให้มีเป็นประจำทุก ๆ ปี แต่คนในคณะจิวแจ้งว่า ถ้าจะให้มีการกินเจหรือกินผักให้ถูกต้องตามหลักของจีนแล้ว จะต้องไปเอาชื่อเจ้าของรูปที่จีนเรียกว่า โ เหี่ยวเอียนโ มาจากมณฑลกังไสในประเทศจีน

หลวงอำนาจนารักษ์จึงรับสมัครผู้อาสาไปเอา โ เหี่ยวเอียนโ จากประเทศจีน ปรากฏว่ามีคนจีนซึ่งเป็นคงานในเมืองคนหนึ่งเป็นผู้รับอาสา ทุกคนก็ได้เสียสละเงินให้กับผู้รับอาสาเป็นจำนวนมาก ส่วนหลวงอำนาจนารักษ์เองอาจจจะเรือสามหลักให้ ๑ ลำ

ย ผู้อาสาเดินทางไปประเทศจีน ๓ ปี ก็กลับมาก่อเกิด จอดเรือไว้ที่สะพาน(สะพานหินปัจจุบัน) แล้วรีบไปบอกหลวงอำนาจนารักษ์

พอหลวงอำนาจนารักษ์ทราบข่าวก็จัดกำลังคนเป็นจำนวนมากเพื่อจัดขบวนแห่ไปรับ โ เหี่ยวเอียนโ ไปไว้ที่ศาลเจ้ากะทู้ พอกินเจกินผักกันครบ ๙ วัน ๙ คืนแล้วจึงนำเหี่ยวเอียน ศาลเจ้ากระทุ้ส่งพระระหว่างทางส่วนในตัวเมืองภูเก็ตส่งที่สะพานหิน เพื่อเป็นการส่งกลับ

การแห่พระส่งพระก็เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์แบบตั้งแต่บัดนั้นจนกระทั่งบัดนี้ พรรคการเมืองของจีน ๒ พรรคก็ค่อย ๆ สลายไป ๆ เพราะคนจีนทั้ง ๒ พรรคค่อย ๆ เข้าใจกัน ย ซึ่งเกิดจากการเข้าร่วมประเพณีกินเจในตอนหลังอย่างทั่วหน้า

เกียรติคุณของหลวงอำนาจนารักษ์นอกจากเป็นผู้ริเริ่มประเพณีการกินผักหรือกินเจในจังหวัดภูเก็ตที่สมบูรณ์แบบแล้ว

ยังเป็นคนใกล้ชิดของพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ(คอซิมบี๊) ด้วย ได้ให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ตลอดจนบริจาคเงินทองและสิ่งของเพื่อช่วยพัฒนาภูเก็ตในยุคต้น ๆ เป็นอย่างดี เช่น ได้บริจาคที่ดินจำนวนหนึ่ง เพื่อตัดทางไปยังหาดป่าตองในสมัยนั้น ปัจจุบันเป็นถนนถาวร และหาดป่าตองก็เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่รู้จักกันทั่วโลก

ย บ้านของหลวงอำนาจนารักษ์เดิมอยู่บ้านเลขที่ ๓ หมู่ที่ ๓ ถนนวิเชียรสงคราม ตำบลกะทู้ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

ต่อมาได้สร้างบ้านหลังใหญ่อีกหลังหนึ่งอยู่ในตัวเมืองภูเก็ต คือบ้านเลขที่ ๑๐๗ ถนนตีคู อำเภอมืองภูเก็ต บ้านเดิมที่กะทู้ ปัจจุบันนายประสิทธิ์ ตันขเวทย์

อาศัยอยู่พร้อมด้วยครอบครัวซึ่งหลวงอำนาจนารักษ์เองภายหลังได้อาศัยอยู่ที่บ้านในตลาดภูเก็ต ปัจจุบันบ้านทั้ง ๒

แห่งยังอยู่ในสภาพใช้การได้เป็นสิ่งก่อสร้างแบบเก่าแก่ที่ยังเหลืออยู่ในจังหวัดภูเก็ตซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก

ย หลวงอำนาจนารักษ์มีบุตรธิดา ๘ คน คือ นายจิ้นซุนย ตันขเวทย์ นางสาวกิมเตา แก้วเกตุ นายจิ้นซึ้ง ตันขเวทย์ นางสาวกิมแก้ว รัฐบุตร นางจิ้นห้องย ตันขเวทย์

นางกิมเค่ง ณ ระนอง และนายจันหัน ต้นทเวทย์ สำหรับนายจันหัน บุตรคนสุดท้าย ได้รับตำแหน่งกำนันสืบต่อมาบุตรคนอื่น ๆ ก็มีลูกหลานซึ่งมีฐานะตำแหน่งหน้าที่สำคัญในจังหวัดภูเก็ตก็มีหลวงอำนาจนราวัณถึงแก่กรรมเมื่ออายุ ๔๔ ปี สุสานของท่านอยู่ใกล้ ๆ กับทางไปหาดป่าตอง ผลงานที่ท่านสร้างไว้ โดยเฉพาะการริเริ่มประเพณีกินเจนั้น ทำให้คนรุ่นหลังยังเอ่ยถึงนามของท่านสืบมา

๓.๕ ตระกูล โ ตันชัยโย

อำมาตย์ตรี พระอรรณสารนคร(ตันเพ็ญสวด ตันชัยโย)

ย อำมาตย์ตรี พระอรรณสารนคร(ตันเพ็ญสวด) เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในฐานะนายเหมืองแร่ดีบุกและเจ้าของสวนยางพารารายใหญ่ ซึ่งขณะนั้นเป็นเศรษฐีอันดับ ๑ ในจังหวัดภูเก็ตที่มีบริเวณบ้านกว้างขวางในตำบลภูเก็ตมีรั้วชุมประตูบ้านและตัวอาคารบ้านเรือนเป็นศิลปะแบบจีนผสมโปรตุเกสซึ่งปัจจุบันยังเหลือไว้ให้ศึกษาได้ เช่น ที่ทำการบินไทยภูเก็ต ถนนระนอง และตัวอาคารโรงพยาบาลศิริโรจน์ ถนนกระบี่ อันแสดงถึงความรุ่งเรืองของพระอรรณสารนครในสมัยนั้น

ย พระอรรณสารนคร เดิมชื่อตันเพ็ญสวด ตันชัยโย เป็นบุตรคนที่ ๔ ของพระอรรณสารนคร(ตันหิมจำว) เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๒๒ เวลา ๐๓.๐๐ น. ที่ตำบลตลาดเหนือ อำเภอทุ่งคา(อำเภอเมืองภูเก็ตปัจจุบัน)

ย พระอรรณสารนครได้ไปศึกษาภาษาอังกฤษ ณ เกาะปีนัง เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็เดินทางกลับภูเก็ต มาประกอบอาชีพเหมืองแร่ดีบุกสืบต่อจากบิดา โดยเริ่มจากเหมืองหาบที่ตำบลทุ่งทอง(ปัจจุบันเป็นตำบลกะทู้) ซึ่งต้องใช้กำลังคนงานเป็นร้อย ๆ คน ย คนย แล้วได้พัฒนาเป็นเหมืองสูบ ต่อมาได้เริ่มกิจการเหมืองแร่

โดยมีหุ้นส่วนกึ่งหนึ่งในกิจการร่วมกับหลวงอนุภาณุเกตุการ ที่เมืองนาสิก ตำบลบางเทา(ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต) ที่เหมืองนาสิกนี้มีความอุดมของแร่มาก ทำให้มีกำไรมากมายจนพระอรรณสารนครได้นำกำไรมาขยายกิจการเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่งที่สำคัญคือ ได้สั่งต่อเรือขุดแร่ดีบุก

โดยว่าจ้างบริษัท โ Verfy Conrad ประเทศฮอลแลนด์ เป็นเงินในขณะนั้นหลายแสนบาท แล้วนำมาประกอบบางส่วนที่ภูเก็ต

เรือที่ต่อขึ้นเริ่มทำการขุดแร่ที่ตำบลปากถัก อำเภอกระบอง จังหวัดพังงา ในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๒ นับเป็นเรือขุดลำแรกที่เจ้าของเป็นคนไทยแต่ผู้เดียว

ย พระอรรณสารนครได้ทำการค้นหาแหล่งแร่ตั้งแต่ภูเก็ต พังงา จนกระทั่งถึงราชบุรี

และได้รับประทานบัตรแหล่งแร่ดีบุกในอำเภอตะกั่วป่ามากมายเป็นรายใหญ่ในขณะนั้น นอกจากกิจการเหมืองแร่แล้วยังเป็นเจ้าของสวนยางพาราและสวนเงาะพันธุ์

โ บังกะหลี่ ซึ่งเป็นเงาะพันธุ์ดีที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยในสมัยนั้น จนหมู่บ้านที่พระอรรณสารนครสร้างสวนเงาะนั้นได้ชื่อว่า โ บ้านสวนเงาะโ

ซึ่งยังเป็นชื่อหมู่บ้านที่เรียกขานอยู่จนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ริมถนนเทพกระษัตรี ย ตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

ย พระอรรณสารนครเป็นคนใจบุญสุนทาน บริจาคทรัพย์ช่วยเหลือคนยากจนอยู่เนือง ๆ และได้สร้างสาธารณประโยชน์คือ โ สะพานพระอรรณสารนครโ

ข้ามคลองบางใหญ่ ที่ถนนภูเก็ตและทั้งยังได้บริจาคทรัพย์ช่วยเหลือทางราชการอยู่เสมอ จนได้รับพระราชทานนามสกุลว่า โ ตันชัยโย

ย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงอรรณสารนคร เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม

พ.ศ.๒๔๕๕ และในปีเดียวกันนั้นก็โปรดเกล้าฯ พระราชทานยศเป็นรองอำมาตย์เอกอีกด้วย และต่อมาได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และยศดังนี้ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๔๕๗ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎสยามชั้นที่ ๕

วิจิตรภรณ์ วันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ.๒๔๖๐ ได้รับพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์ชั้นที่ ๕ วันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๖๐

ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกชั้นที่ ๕ ทิพยภรณ์ วันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๖๑ ได้รับพระราชทานยศเป็นนายหมู่ใหญ่ในกรมเสือป่า

ย ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๗๑ หลวงอรรณสารนครได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เลื่อนขึ้นเป็น

โ พระโ ในนามเดิมคือเป็น โ พระอรรณสารนครโ และในวาระใกล้ ๆ กันนี้ก็ได้รับพระราชทานยศเป็นอำมาตย์ตรีด้วย

ย ในบั้นปลายของชีวิต อำมาตย์ตรีพระอรรณสารนคร ได้เดินทางไปดูกิจการเหมืองแร่ในต่างประเทศและท่องเที่ยวรอบโลกกับบุตรชายคนโต คือ

ขุนประเทศจีนนิกร(กวนฮก) ใน พ.ศ.๒๔๗๗ เมื่อเดินทางกลับถึงประเทศไทยก็ล้มป่วยเป็นโรคหัวใจและถึงแก่กรรม ณ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ.๒๔๗๘ เวลา ๒๓.๐๐ น. รวมอายุได้ ๕๗ ปีกับ ๒ เดือน

ย อำมาตย์ตรี พระอรรณสารนครมีภรรยา ๓ คน คือ นางสาวลิย ตันชัยโย นางยกไถย ตันชัยโย และนางเคลือบย ตันชัยโย มีบุตรธิดาทั้งหมด ๑๖ คน เป็นชาย ๑๐ คน และหญิง ๖ คน เป็นบุตรของนางสาวลิย ๑ คน เป็นบุตรของนางยกไถย ๒ คน และเป็นบุตรของนางเคลือบ ๑๓ คน

ย หลุมฝังศพของอำมาตย์ตรี พระอรรณสารนคร ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลรัชฎา ริมถนนเทพกระษัตรี อำเภอเมืองภูเก็ต เป็นหลุมฝังศพที่ทำอย่างวิจิตรงดงาม ฝังของมีค่า เช่น เครื่องเพชร เครื่องทองคำ และรัตนชาติอื่น ๆ ไว้จำนวนมาก ชุมประดูทางเข้าหลุมฝังศพสร้างเป็นศิลปะ ๓ ชาติ คือ ไทย จีน และมลายู

ทั้งตัวอาคารที่หลุมฝังศพและชุมประดูเป็นอนุสรณ์ศิลปะที่หาได้ยาก นับเป็นมรดกชิ้นสำคัญชิ้นหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต

๓.๖ ตระกูล โ ตันทวนิชโย

ย ย ย ย ย หลวงบำรุงเงินประเทศ (ตันเนี้ยวหยี่)

ย ทำเหมืองแร่เอง จนมีฐานะร่ำรวยและมีพวกพ้องมาก ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ ๆ วัดกลาง(วัดมงคลนิมิตร)แถวถนนดีบุก ประกอบกิจการค้าหลายอย่าง มีร้านค้าชื่อ

โ เสียนบีโ มีโรงน้ำแข็งอยู่ที่ถนนเขาวราช(บริเวณโรงแรมภูเก็ตเมอร์ลินปัจจุบัน) มีโรงรับจำนำอยู่แถวถนนถลาง(ตรงร้านชินแอนด์สปัจจุบัน)

ย ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ตันเนี้ยวหยี่ได้รับบรรดาศักดิ์หลวงบำรุงเงิน ประเทศนายอำเภอจีน

ย หลวงบำรุงเงินประเทศ(ตันเนี้ยวหยี่) มีบุตร ๙ คน ได้แก่ ม้าจ่าย ม้าไซ(พระพิไลยสรรพกิจ) ม้าจุ่น ม้าสู่น ม้าฮก ม้าเค่ง ม้าเสียง (พระพิทักษ์ชินประชา) ย ม้าคูนย ย ย และม้าหลาน

ย พระพิทักษ์ชินประชา(ตันม้าเสียง) เกิดที่ภูเก็ต เมื่อ พ.ศ.๒๔๒๗ ได้รับการศึกษาจากปีนัง จึงมีความรู้และพูดได้ถึง ๔ ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ และภาษามลายู เมื่อกลับมาเมืองไทยในปี พ.ศ.๒๔๔๔ เป็นระยะเวลาที่บิดาเสียชีวิตแล้ว ตันม้าเสียงได้เข้าสู่อาชีพเหมืองแร่ซึ่งมีทั้งเหมืองรู เหมืองหาบ

และได้พัฒนามาใช้เครื่องจักรไอน้ำทำเหมืองสูบ เนื่องจากมีความรู้ความชำนาญในการทำเหมือง ในปี พ.ศ.๒๔๔๕

ได้รับแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาของกรมโลหกิจเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่

ย เหมืองแร่ที่ตันม้าเสียงทำนั้นมีทั้งที่ตำบลทุ่งคา ตำบลบางเหนียว ตำบลเชิงทะเล และที่ท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

ย ได้ถวายตัวเป็นข้าพ้องพระบรมเดชานุภาพแห่งพระบรมโอรสาธิราช มหาเชษฐาสุริยาภิรมย์ เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๒

ฝึกหัดวิชาโทรเลขและรับราชการในกระทรวงโยธาธิการ กรมโทรเลขและไฟฟ้า

ต้นมาเสียงได้รับสัญญาบัตรแต่งตั้งเป็นรองอำมาตย์โท หลวงพิทักษ์ชินประชา กรมการพิเศษเมืองภูเก็ต ถิ่นศักดิ์นา ๖๐๐ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๕๖
ขณะที่มีอายุประมาณ ๒๔ ปี ต่อมาในวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ.๒๔๕๗ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎสยามชั้นที่ ย ย ย ย ย ๒ ย ย ย ย
ชื่อวิจิตรภรณ์

ย หลวงพิทักษ์ชินประชา(ต้นมาเสียง) ได้สมัครเข้าเป็นทหารเสือป่าซึ่งพระยาสุรพลพิพิธ(ซุบ โอสถานนท์) ผู้ว่าราชการเมืองภูเก็ต เป็นนายหมวดโท
ผู้บังคับกองพันเสือป่าจังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๔๕๘ ได้รับบริจาคเงินช่วยราชนาวิสมาคมซื้อเรือรบทุลเกล้าฯ

ถวายเพื่อใช้ในการป้องกันพระราชอาณาจักรสยาม จำนวน ๑,๐๐๐ บาท

ย ได้รับพระราชทานนามสกุล โ ดันทวนิชโย จากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๕๙ และในปีเดียวกันนี้
ได้รับบริจาคทรัพย์ส่วนตัวสร้างโรงเรียนให้แก่โรงเรียนภูเก็ตสตรี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาเปิดเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ.๒๔๖๐
และพระราชทานนามว่า โ โรงเรียนตันทวนิชวิทยาคมโ เพื่อเป็นอนุสาวรีย์แห่งความจงรักภักดีของผู้สร้างตึกถวาย ดังกระแสดวงในพระราชดำรัสดังนี้
โ เรามีความพอใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญให้มาเปิดโรงเรียนสตรีในวันนี้

เพราะรู้สึกเป็นสาธารณสถานอันจะทำประโยชน์เพิ่มพูนความรุ่งเรืองแลความมั่นคงของจังหวัดภูเก็ตนี้ได้อย่างหนึ่งเป็นแน่แท้
การศึกษาที่ได้จัดมาแล้วโดยมากได้คำนึงถึงแต่การที่จะให้วิชาความรู้แก่กุลบุตรผู้ชาย พึ่งจะได้มาคิดแผ่ขยายการศึกษาของกุลสตรีให้เจริญขึ้น ในเร็ว ๆ นี้ เพราะฉะนั้น
การที่หลวงพิทักษ์ชินประชาได้มีความศรัทธาแลมีความจงรักภักดีจัดสร้างตึกขึ้นนี้เป็นโรงเรียนแลถวายเป็นของหลวง นับว่าเป็นผู้ที่รู้สึกคุณค่าประโยชน์ของการศึกษา
ที่จะนำความเจริญมาสู่ชาติบ้านเมืองเป็นตัวอย่างอันดีของผู้ที่หวังประโยชน์แก่คณะแก่สำนักที่อยู่ของตน สมควรที่จะให้มีชื่อเสียงติดไว้ในเมืองนี้
เพราะฉะนั้นเราขอประกาศนามโรงเรียน ให้ตามนามสกุลของหลวงพิทักษ์ชินประชาให้ชื่อโรงเรียนนี้ว่า โ ดันทวนิชวิทยาคมโ
เมื่อผู้ใดได้มาจังหวัดนี้แลได้มาถึงสถานที่นี้ ก็จะได้ระลึกถึงผู้ที่มีศรัทธาแลมีความจงรักภักดีมั่นคงอยู่ในพระมหากษัตริย์ แลมีความเห็นแก่ประโยชน์ของชาติบ้านเมือง
เหมือนดังอนุสาวรีย์แห่งความจงรักภักดีของตน ย ย ย ให้ปรากฏสืบไปชั่วกาลนาน เราขอให้สถานที่นี้ตั้งถาวรสืบไป
เป็นที่ให้ทวนวิชาแก่กุลสตรีเพื่อจะได้นำประโยชน์สำหรับเบื้องหน้าแก่ชาติของเราต่อไป

ย ในปีเดียวกันนี้ หลวงพิทักษ์ชินประชา ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกชั้นที่ ๕ ชื่อ ทิพยภรณ์ เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน
และเลื่อนจากรองอำมาตย์โทเป็นรองอำมาตย์เอก ส่วนการเป็นทหารเสือป่านั้น ได้เลื่อนเป็นนายหมู่โท นายหมู่เอก และนายหมู่ใหญ่ ตามลำดับ ในช่วงปี
พ.ศ.๒๔๕๙โ ๒๔๖๑อำมาตย์ตรี หลวงพิทักษ์ชินประชาได้รับพระราชทานสัญญาบัตรบรรดาศักดิ์เป็นอำมาตย์ตรี พระพิทักษ์ชินประชา

จากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในโอกาสที่ทรงเสด็จพระราชดำเนินประพาสสมณธาตุเกิดในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๗๑

ย ตลอดชีวิตของอำมาตย์ตรี พระพิทักษ์ชินประชา กรมการพิเศษเมืองภูเก็ต ได้สละทรัพย์สิ้นเพื่อสาธารณประโยชน์และช่วยเหลือทางราชการอยู่เป็นประจำ
นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว เช่น สมทบเงินจำนวน ๒,๐๐๐ บาทแก่กองทัพไทยเมื่อครั้งที่มีการเรียกร้องดินแดนอินโดจีน
ร่วมบริจาคและเรียไรเงินซื้อที่ดินสร้างศาลเจ้าไ้ซุ้จนสำเร็จ ย และเป็นผู้จัดการศาลมาตลอด จนถึงแก่กรรม ฯลฯ

ย อำมาตย์ตรี พระพิทักษ์ชินประชา มีบุตรธิดารวม ๑๑ คน คือ อยู่(ขุนชินสถานพิทักษ์) อยู่เอี้ย อยู่เกียง สวดศรี สวดจิต สวดแข็ง อยู่แกง อยู่เสียง สวดเอง อยู่ดี และสวดเอี่ยม
บุตรคนโตของท่าน คือ ขุนชินสถานพิทักษ์ ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนที่ ๒ ของจังหวัดภูเก็ต โดยการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๐
เป็นเทศมนตรีเมืองภูเก็ตหลายสมัยระหว่าง พ.ศ.๒๔๗๘โ ๒๔๘๒ ขุนชินสถานพิทักษ์(อยู่ดี ดันทวนิช) มีบุตรที่เกิดจากภรรยาคนแรก นางวูซี่ ๔ คน คือ ประชา
ตันทวนิช จันทวารวรรณ ดันทวนิช ประธาน ดันทวนิช และจันทราภาย ดันทวนิช มีบุตรที่เกิดจากภรรยาคนที่ ๒ นางกัญญา ดันทวนิช ๒ คน คือสมชาย
ตันทวนิช กับชยาย ดันทวนิช

ย บุตรคนอื่น ๆ ของพระพิทักษ์ชินประชา มีหลายคนที่มีบทบาทในองค์กรการปกครองท้องถิ่น เช่น นายกิตติ ดันทวนิช(อยู่แกง) เป็นนายกเทศมนตรีเมืองภูเก็ต ๒
สมัย ระหว่างปี พ.ศ.๒๔๙๖โ ๒๔๙๘ นายเกรียงศักดิ์ ดันทวนิช(อยู่เกียง) เป็นเทศมนตรีเมืองภูเก็ต ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๐๑โ ๒๕๐๒ นายเอี้ยวย ดันทวนิช
เป็นสมาชิกสภาเทศบาลในปี พ.ศ.๒๕๐๒ เป็นต้น

ปัจจุบันนี้ บุคคลในตระกูล ย โ ดันทวนิชโ ก็ยังมีบทบาท ความสำคัญต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของจังหวัดภูเก็ต
เช่นเดียวกับที่เคยเป็นมาในอดีตสมัยของหลวงบำรุงเงินประชา พระพิทักษ์ชินประชาและพระพิไสยสรรพกิจ บรรพชนย ย ผู้เป็นต้นกำเนิดของตระกูล
โ ดันทวนิชโ ๓. ๗ ตระกูล โ หงษ์หยกโ
ย ย ย ย ย ย หลวงอนุภาษภูเก็ตการ

หลวงอนุภาษภูเก็ตการเดิมชื่อจันทวนิช หงษ์หยก ชีวิตเริ่มต้นจากการกำพร้าบิดาตั้งแต่อายุ ๙ ขวบ

เมื่อเติบโตเป็นหนุ่มได้ทำงานอยู่กับพี่ชายคนโต(หลวงประเทศจีนารักษ์) ซึ่งเป็นนายเหมืองพังงา โ ภูเก็ต

ทำงานอยู่กับพี่ชายจนมีความรู้ความสามารถบ้างจึงขอแยกตัวมาทำเหมืองหาบที่ตำบลวิชิต(ระแงง) จังหวัดภูเก็ตกับเพื่อน ๆ

และได้ประสบปัญหาจนขาดทุนแทบหมดตัว แต่ด้วยความมานะพยายามและความอดทน จึงสามารถดำเนินงานเปิดเหมืองสูบแห่งแรกในเมืองไทย

โดยที่ เป็นผู้ที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคจึงพยายามปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำเหมืองได้ประสบความสำเร็จโดยการตั้งโรงไฟฟ้าเพื่อใช้ในกิจการทำเหมือง

ทำให้ค่าใช้จ่ายในการผลิตแร่ต่ำลง เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๔๗๓

สมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตได้เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดโรงไฟฟ้าพร้อมกับลงลายพระหัตถ์ประทานชื่อเหมืองว่า โ เจ้าฟ้าโ
ไว้เป็นที่ระลึกต่อมาเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๐๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการเหมืองเจ้าฟ้า อันนับเป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างใหญ่หลวงแก่ วงศ์ตระกูล โ หงษ์หยกโ

ย นอกจากดำเนินกิจการเหมืองสูบแล้ว หลวงอนุภาษยังได้ขยายกิจการทำเหมืองเรือขุด สวนยาง สวนมะพร้าว โรงงานแปรรูปไม้ โรงสีข้าว เรือเดินทะเล ระหว่างภูเก็ต
โ กันตัง ฯลฯ

ย เมื่อมีความเจริญก้าวหน้าดีแล้วจึงได้จัดตั้งบริษัทอนุภาษและบุตร จำกัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๔๘๒ โดยได้จัดแบ่งให้ภรรยา บุตร ธิดา เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทฯ
เพื่อเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นถาวรให้แก่บุตรธิดาจนถึงปัจจุบันนี้

ย เพราะได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ให้กับท้องถิ่นและหน่วยราชการทั้งที่ไม่มีอนุสรณ์และมีอนุสรณ์ เช่น สร้างโรงเรียน สร้างวัด ยกที่ดินให้สร้างโรงพยาบาลมิชชัน
ฯลฯ จึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงอนุภาษภูเก็ตการเมื่อ พ.ศ.๒๔๗๔ย และได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จักรวรรดิฝรั่งเศสชั้นที่ ๑๒

ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ย นอกจากหลวงอนุภาชนะได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เองแล้ว ยังได้อบรมสั่งสอนบุตรหลานให้รู้จักเสียสละและบำเพ็ญประโยชน์เพื่อท้องถิ่น ซึ่งบุตรหลานทุกคนก็ได้บำเพ็ญตนสืบทอดเจตนารมณ์ของท่าน

ย หลวงอนุภาชนะภูเกิดการ เกิดวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๑ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๕ อายุ ๗๔ ปี แต่งงานกับคุณนายหลุยส์ หงษ์หยก มีบุตรธิดารวม ๑๐ คน คือ

ย ๑. นางยุพาย หงษ์หยก

ย ๒. นายวิรัช หงษ์หยก(ถึงแก่กรรม)

ย ๓. นายวีระพงษ์ หงษ์หยก

ย ๔. นายคณิต หงษ์หยก(ถึงแก่กรรม)

๕. นายสกลไป๋ หงษ์หยก(เสียชีวิตตั้งแต่เด็ก)

ย ๖. นายยุวดี เจริญพิทักษ์

ย ๗. นายเอนก หงษ์หยก

ย ๘. นายณรงค์ หงษ์หยก

ย ๙. นางยุพาวดี สมุทรอักษรภูงค์

ย ๑๐. นายสานิต หงษ์หยก ๓.๘ ตระกูลโย โ ทงตันโน

ย ย ย ย ย ย ชุนชนานิเทศและหลวงชนาทรนิเทศ

ย บรรพชนผู้เป็นต้นตระกูล โ ทงตันโน ตระกูลใหญ่อีกตระกูลหนึ่งของเมืองภูเก็ต คือ นายตันเซียเซอะเดินทางจากบ้านเกิดที่ตำบลน้ำอ้อมณฑลภูเก็ตเข้ามาอยู่เมืองภูเก็ตตั้งแต่อายุได้ ๑๑ ปี ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๑๙ ในสมัยรัชกาลที่ ๕

ย ประสบความสำเร็จจากการเปิดร้านขายของชำแถวถนนถลาง ชื่อร้าน ชูย หิ้นจิ้ง และการค้าส่งออกหอม กระเทียม พริกไทย ระหว่างภูเก็ต โ ตร์ัง และป็นังเมื่อมีฐานะมั่งคั่งขึ้น ได้ซื้อบ้านหลังแรก(อยู่ตรงหัวมุมถนนตีบุก โ ถนนเทพกระษัตรี ด้านหลังโรงแรมซีทีปัจจุบัน) จากนั้นก็เริ่มกิจการเหมืองแร่ที่เหมืองโป้จาน บริเวณฝั่งตรงข้ามโรงเรียนดาวรุ่งในปัจจุบัน ย ย ย และกิจการบ้านเช่าแถวถนนรัชฎา และถนนถลาง รวมแล้วไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ หลัง

ย สร้างสถานบันเทิงสำหรับคนภูเก็ตสมัยนั้น คือโรงละคร ซึ่งต่อมาก็เปลี่ยนเป็นโรงภาพยนตร์ชื่อ

โ เจลินตันดิโ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงภาพยนตร์สยามปัจจุบันได้เลิกกิจการจากฉายภาพยนตร์ไปแล้ว

ลูกหลานในชั้นหลังได้เปลี่ยนเป็นสถานออกกำลังกายโดยใช้ชื่อว่า โ สยาม สปอร์ต คลับโ

ย ตันเซียเซอะ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์จากรัชกาลที่ ๖ เป็น โ ชุนชนานิเทศโ มีตำแหน่งทางราชการเป็นกำนันตำบลทุ่งคาย ย เมืองภูเก็ต ย

ได้สร้างสิ่งสาธารณประโยชน์แก่ชาวภูเก็ตหลายอย่าง โดยเฉพาะการบริจาคทรัพย์เงินทองและที่ดินสร้างศาลเจ้า ได้แก่ศาลเจ้า

โ ฮกหวงก้งโ (อยู่ติดกับร้านหมี่ต้นโพ ใกล้วงเวียนหน้าพิกา) ศาลเจ้า โ เจงอองโ (ตรงข้ามโรงพยาบาลวชิระ) ศาลเจ้า

โ เจ้าแก้วอนิมโ (ใกล้วงเวียนถนนบางกอก)

ย ชุนชนานิเทศมีภรรยา ๒ คน ภรรยาคนแรกเป็นคนไทย ชื่อนางนุ้ย เป็นชาวจังหวัดตรัง มีบุตรด้วยกัน ๓ คน เป็นชายทั้งหมด คือ ตันเจ๋งห้อย หรือ หลวงชนานิเทศ ตันเจ๋งกาย ย ย และตันเจ๋งเกียดหรือชุนตันดิวนาภิธรรม ส่วนภรรยาคนที่ ๒ ไม่มีบุตรด้วยกันเลย นอกจากนี้ชุนชนานิเทศยังมีบุตรบุญธรรมอีกคนหนึ่งเป็นผู้หญิง

ย ชุนชนานิเทศถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๕

ย หลวงชนาทรนิเทศหรือตันเจ๋งห้อยเกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ย ได้รับการศึกษาจากเมืองป็นังตามความนิยมของคนจีนภูเก็ตสมัยนั้น

เริ่มประกอบอาชีพขวยบิดาทำการค้าและเหมืองแร่ และกิจการเรือสินค้าเดินสมุทรระหว่างประเทศถึง ๓ ลำด้วยกัน คือ เรือมหาชัย เรือซีแอน และเรือยูนิค

ขณะที่กิจการเดินเรือรับส่งสินค้ากำลังรุ่งเรือง ก็เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ เรือถูกรบกวจากทหารญี่ปุ่นทำให้ดำเนินกิจการไม่ได้

จึงถอดเครื่องจักรในเรือมาใช้ในกิจการเหมืองแร่แบบเหมืองสูบฉีด

ย ตันเจ๋งห้อยได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น โ หลวงชนาทรนิเทศโ จากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ย ย เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕

ตำแหน่งกรรมการเมืองพิเศษ ศักดินา ๖๐๐ ในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญทางด้านการศึกษา และช่วยเหลืองานราชการมาโดยตลอด เป็นผู้ร่วมก่อตั้งโรงเรียน ดาวรุ่ง เป็นเจ้าของ ผู้จัดการ และครูผู้สอนในโรงเรียนภาษาจีน คือโรงเรียนสองเด็ก

ตลอดจนบริจาคที่ดินสร้างโรงเรียนวัดเทพนิมิตรและบริจาคทรัพย์ซื้อปืนใช้ในกิจการตำรวจเป็นจำนวนมาก ชื่อเครื่องมือตรวจมะเร็งในช่องปากให้แก่โรงพยาบาลวชิระภูเก็ตซึ่งเป็นเครื่องตรวจมะเร็งในช่องปากเครื่องแรกของไทย

ย ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ หลวงชนาทรนิเทศเป็นเสรีไทยคนหนึ่งที่มีบทบาทในการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น

ย ชีวิตส่วนตัวของหลวงชนาทรนิเทศมีภรรยา ๒ คน ภรรยาคนแรกชื่อใจห่วนเป็นจีนชาวเมืองกัวลาลัมเปอร์ มีบุตรด้วยกันเป็นชาย ๗ คน หญิง ๖ คน ย ภรรยาคนที่ ๒ เป็นคนไทยชื่อละมุน มีบุตรชาย ๔ คนหญิง ๑ คน คือ นายไทย ทองตัน นายสำราญ ทองตัน นายทิว ทองตัน นายกิตติ ทองตัน และนางสาว รำลึก ทองตัน

ย หลวงชนาทรนิเทศถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๗.

ย